

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 1

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

№1 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2025-1>

Бош муҳаррир:

Тўхтасинов Илҳом

п.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Главный редактор:

Тўхтасинов Илҳом

д.п.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Editor in Chief:

Tuhtasinov Ilhom

DSc. Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўгли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммамад

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Туробов Бекпулат

масъул котиб, PhD, доцент
(Ўзбекистон)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джўраев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммамад

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форт

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабаев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дустмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Туробов Бекпулат

отв. секретарь, PhD, доцент
(Ўзбекистон)

EDITORIAL BOARD

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umaroglu

Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. scien., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. scien. (Georgia)

Turobov Bekpulat

PhD Ass. prof. Senior Secretary
(Uzbekistan)

PageMaker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

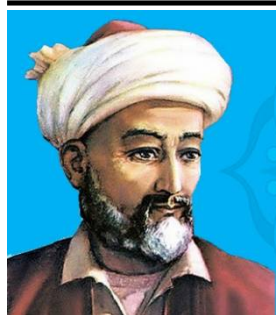
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

1. Raxmatullaeva Guljaxon Normo‘min qizi INSON ICHKI OLAMI NEGATIV KONSEPTLARINING LINGVO-KOGNITIV TAHLILI (g`am-anduh (qayg`u), mahzunlik, iztirob konseptlari misolida).....	5
2. Xamrayeva Zebiniso Xaydarovna A COMPARATIVE STUDY OF THE COMPLEX SYNTACTIC CONSTRUCTIONS BASED ON ENGLISH LANGUAGE MATERIALS.....	11
3. Esanova Zebo Ikrom qizi ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA DISKURS TUSHUNCHASI VA UNING O`RGANILISHI.....	17
4. Abdullaeva Sanobar Bakhrillaevna BIBLICAL PHRASEOLOGY DESCRIBING THE SOCIAL POSITION OF A PERSON.....	23
5. Kozieva Iqbol Kamiljonovna METHODS OF ANTHROPOLOGICAL RESEARCH.....	27
6. Эпрашева Т.А. ХАЛҚАРО СОЛИҚ ХУЖЖАТЛАРИДА СОЛИҚ ТЕРМИНОЛОГИЯСИНИНГ ҚИЁСИЙ ВА ТИПОЛОГИК ТАҲЛИЛИНИ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ.....	35
7. Kushatova Nargiza Rustamovna TEODOR DRAYZERNING BAXTIQARO KERRI ROMANIDA XRONOTOP: ZAMON VA MAKONNING POETIK TASVIRI”.....	40
8. Ergashova Baxora Sayfillo qizi, Janna Tsulimova ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАСТОЛЬНЫХ ИГР В ОБУЧЕНИИ ИТАЛЬЯНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	47
9. Obloqulova O‘g‘iloy Abdurayim qizi MILLIY VA MADANIY QADRIYATLARNING REKLAMA MATNLARDA IFODALANISHI.....	51
10. Rakhimova Nodira Kamolovna INTERTEXTUALITY IN TRANSLATION: THEORETICAL INSIGHTS AND PRACTICAL APPROACHES.....	55
11. Xaydarova Nigora Tuxtasinovna GENDER MULOQOTINING PSIXOLOGIK ASOSLARI.....	66
12. Bekmurodova Feruza Dilmurat qizi XITOIY TILIDAGI FIZIK ATAMALAR SHAKLLANISHINING LINGVISTIK TAMOIYILLARI.....	71
13. Boymurodova Dilafruz Dilshod qizi YAPON TILIDA YOZUV TIZIMI RIVOJLANISHI VA HIRAGANA, KATAKANA, KANJILARNING FONETIK KATEGORIYALARI.....	75
14. Gulzor Baxriddin qizi Temirova THE NATURE OF A JOURNALIST'S POSITION IN POLITICAL COMMENTARY AND ITS CONCEPTUAL ASPECTS.....	80
15. Aminova Lola Alimovna TURK TILIDA YAXSHI TILAK BILDIRISH VA ILTIFOT SO‘ZLARI.....	86
16. Najmiyeva Po‘lotoy Tilavmurodovna KELISHIK QO‘SHIMCHALARINING TARIXIY TADQIQI.....	94
17. Tilovova Go‘zal Rustamovna TERMINOLOGIYA VA LUG‘ATSHUNOSLIKNING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI.....	99
18. Nilufar Abduraxmonova, Tirkashev Jasurjon Uktam o‘g‘li OTLARNING SEMANTIK TASNIFIDA XALQARO STANDART TEGLAH TIZIMLARIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	103
19. Shoxida Ulugova Shoxruxovna POETIK NUTQDA INDIVIDUAL METAFORIK KONSEPTLARNING FAOLASHUVI.....	115
20. Lutfillovna Faxriniso Maxmudovna YAPON TILI IYEROGILFLARINING PAYDO BO‘LISH TARIXI.....	120

21. Eshanova Zilolaxon Qo‘chqarovna ISTIQLOL DAVRI O‘ZBEK SHE‘RIYATIDA XALQ ERTAKLARI BADI‘Y SINTEZI.....	125
22. Халмурадова Зебинисо Шавкатовна ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В ТЕКСТАХ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	132
23. Умитой Хушвақтова ЁЗУВЧИ ЗУЛФИЯ ҚУРОЛБОЙ ҚИЗИ АСАРЛАРИДА ПАРАЛИНГВИСТИК ВОСИТАЛАР.....	138
24. Alimova Sevara Farxadovna XITOIDA RANG MADANIYATINING KELIB CHIQISH.....	145
25. Fayzullaeva Zebuniso Abdukarimovna DAS LEHREN DER MODI DER VERBEN DES DEUTSCHEN ANHAND DER TRADITIONELLEN UND NEUEN METHODEN.....	149
26. Razmuxamedova Fotima Jahongir qizi XITOI TILIDAGI QON-QARINDOSHLIK TERMINLARINING LINGVISTIK TAHLILI.....	154
27. Sayyora Tagaeva, SH.Mustanova MADANIYAT, BILIM VA TIL – SEMANTIK TIPOLOGIYA TALQINIDA.....	160
28. Odinaxon Qulmuradova JURNALISTIKADA DIALOGIK JANR TUSHUNCHASI, UNING O‘ZIGA XOSLIGI VA TASNIFI.....	164
29. O‘ng‘alova Zulayho Xolboy qizi ASQAD MUXTOR ASALARIDA ZAMON, MAKON VA MUHIT TASVIRI.....	171
30. Xolida Yo‘ldasheva MATN TIPOLOGIYASIGA ANTROPOTSENTRIK YONDASHUV.....	177
31. Ibragimova Shahnoza Xalilovna LINGUOPOETIC AND LINGUISTIC FEATURES OF ERNEST HEMINGWAY’S NOVEL “A FAREWELL TO ARMS”.....	182
32. Sadriddinzoda Safiya Shaxobiddinovna AMPHIBOLOGY IN ENGLISH RELIGIOUS LEXICOLOGY.....	187
33. Esirgapov Mukhiddin Nizomiddinovich THE INFLUENCE OF THE INTERNET AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE ENGLISH LANGUAGE....	193

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

ISSN: 2181-9297

www.tadqiqot.uz

Odinaxon Qulmuradova,

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

“Axborot xizmati va jamoatchilik bilan aloqalar” kafedrasi katta
o'qituvchisi, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

qulmurodova91@mail.ru

JURNALISTIKADA DIALOGIK JANR TUSHUNCHASI, UNING O'ZIGA XOSLIGI VA TASNIFI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15521394>

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy maqolada jurnalistikada dialogik janr tushunchasi, uning o'ziga xos xususiyatlari va tasnifi tahlil etiladi. Maqola jurnalistika janrlarining o'zaro aloqalarini, ayniqsa, dialogik shakllarning o'rnini aniqlashga qaratilgan. Dialogik janrlarning kommunikatsiya jarayonidagi ahamiyati, uning struktura va mazmuni orqali ijtimoiy fikrlarni shakllantirishdagi roli o'rganiladi. Maqolada turli dialogik janrlar, masalan, intervyu, suhbat, munozara va boshqalar, ularning o'ziga xos xususiyatlari va tasniflari keltiriladi, shuningdek, bu janrlarning ommaviy axborot vositalarida qanday ishlatilishi haqida fikrlar bildirilib, amaliy misollar keltiriladi.

Kalit so'zlar: jurnalistika, dialogik janr, intervyu, suhbat, munozara, kommunikatsiya, tasnif, ommaviy axborot vositalari, tahlil, janrlar o'ziga xosligi.

Одинахон Кулмурадова,

Старший преподаватель кафедры "Информационные службы и связи с общественностью",

Узбекский государственный университет мировых языков,

Доктор философии (PhD) по филологии

qulmurodova91@mail.ru

ПОНЯТИЕ ДИАЛОГИЧЕСКОГО ЖАНРА В ЖУРНАЛИСТИКЕ, ЕГО ОСОБЕННОСТИ И КЛАССИФИКАЦИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной научной статье анализируется понятие диалогического жанра в журналистике, его специфические особенности и классификация. Статья направлена на выявление взаимосвязей между различными журналистскими жанрами, особенно на определение места диалогических форм. Рассматривается важность диалогических жанров в процессе коммуникации и их роль в формировании общественного мнения через структуру и содержание. В статье обсуждаются различные диалогические жанры, такие как интервью, беседа, дискуссия и другие, их особенности и классификация, а также рассматривается, как эти жанры используются в средствах массовой информации. Приводятся практические примеры.

Ключевые слова: журналистика, диалогический жанр, интервью, беседа, дискуссия, коммуникация, классификация, средства массовой информации, анализ, специфика жанров.

Odinaxon Qulmuradova,
Senior Lecturer, Department of
"Information Service and Public Relations",
Uzbekistan State University of World Languages, PhD in Philology
qulmurodova91@mail.ru

THE CONCEPT OF DIALOGIC GENRE IN JOURNALISM, ITS SPECIFICS, AND CLASSIFICATION

ABSTRACT

This scientific article analyzes the concept of dialogic genre in journalism, its specific characteristics, and classification. The article focuses on identifying the relationships between different journalistic genres, especially the place of dialogic forms. It examines the importance of dialogic genres in the communication process and their role in shaping social opinion through their structure and content. The article discusses various dialogic genres, such as interviews, conversations, debates, etc., their specific features and classifications, and how these genres are used in mass media. Practical examples are also provided.

Keywords: journalism, dialogic genre, interview, conversation, debate, communication, classification, mass media, analysis, genre specificity.

KIRISH

Jurnalistik asar yozayotgan muallif rassom singari janrlar rang-barangligidan foydalanib, voqelikning real manzarasini yorqin tasvirlarda aks ettiradi. Jurnalistikadagi istalgan janrni boshqa janr unsurlari bilan boyitib, original publitsistik asar yaratish mumkin. Jurnalist qobiliyatining amalda namoyon bo'lishi uning qanday ijtimoiy maqsadga intilayotganiga, qanday muammoni echishga urinayotganiga bog'liq.

Hozirgi tezkor zamonda asosiy maqsad – OAV ma'lumotni tezkor va qanday tarzda uzatishi juda muhim. Boisi, ayni paytda axborot va ma'lumotlarni vizuallashtirish jarayoni (infografika, diagramma) avvalgiga qaraganda ancha tezlashgan. Shuningdek, jurnalistikada janr tushunchasi alohida o'rin tutadi. Jurnalist biror-bir mavzuda material tayyorlay olishi uchun, avvalo, jurnalistikada janrning o'rnini, o'ziga xos xususiyatlari, janrlar tizimi, transformatsiyasi to'g'risida nazariy bilimlarga ega bo'lishi kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Janrlar bir qancha xususiyatlarga ega bo'lib, ommaviy axborot vositalari faoliyatida har doim o'ziga xos o'ringa ega. Bu xususiyatlarni ko'rib chiqish uchun ularning tasnifiga to'xtalish joiz. Shu o'rinda janrlarni tasniflashda turli xil yondashuvlar mavjudligini ta'kidlash joiz. Masalan, rus tadqiqotchisi A. Tertichniy Lev Kroychik tasnifiga tayanadi. Unga ko'ra:

- tezkor yangiliklar – bu yangiliklarning barcha turini o'z ichiga oladi;
- tezkor tadqiqotlar – bu guruhga hisobot, reportaj, intervyu kabi janrlar kiradi;
- tadqiqot va yangiliklar – korrespondentsiya, sharh;
- tadqiqiy janrlar – maqola, xat;
- badiiy tadqiqot janrlari – feleton, esse.

L.Kroychikning tasnifida “ko'proq janrlarning ichki xususiyatlari hisobga olingan. Tadqiqotchi Semyon Gurevich esa, janrlarni tasniflashga tamoman boshqacha tomondan yondashadi: 1) yangiliklar janrlari; 2) dialogik janrlar; 3) vaziyatli-tahliliy janrlar; 4) epistolyar janrlar; 5) badiiy-publitsistik janrlar; 6) satirik janrlar”.

Ushbu yondashuvda janrlar, asosan, umumiy xususiyatlariga ko'ra guruhlarga ajratilganini ko'rish mumkin. Darhaqiqat, jurnalistikada janrlarni tasniflash doimo tadqiqotchilar va mutaxassislarning diqqat markazida bo'lib kelgan. Bundan kelib chiqadiki, jurnalistikada janrlarni tasniflash katta ahamiyatga ega.

Rus tadqiqotchisi filologiya fanlari nomzodi A.Kolisnichenko fikricha, G'arbda janrlarning bo'linishi yuqoridagi tasnifdan jiddiy farq qiladi. Ya'ni “matbuotda materiallarning faqat ikki turi mavjud: yangiliklar (news) va katta maqolalar (features). Yangiliklar – bu voqealar haqida ma'lumot beradigan materiallar. Katta maqolalar esa, turli janrlarda nashr etilishi mumkin bo'lgan, har qanday ma'lumotni

taqdim etish bilan birga faktlarni tahlil qilish yoki ko'ngilochar xususiyatga ega rekreasion vazifani bajarishning o'ziga xos xususiyatiga ega materiallardir. Bularga intervyu, kolonka (column), feleton (feuilleton), obzor (review) kabi janrlar kiradi.”

Bizningcha, sohada har bir janrning o'ziga xos vazifasi va qamrovi bor. Yangilik, reportaj, intervyu kabi janrlarning asosiy vazifasi axborotni tezkorlik bilan ommaga yetkazishdan iborat. Voqea-hodisaning mohiyatini anglash, ularning ichki sabab-oqibatlarini aks ettirish korrespondensiya, sharh, maqola, taqriz kabi janrlarning vazifasiga kiradi. Syujet, ocherk, esse badiiy tasviriy vositalar yordamida real hayotni yoritishga va tahlil qilishga xizmat qiladi. Jurnalistikada janrlarni tartibga soluvchi "regulyator"larga qiyoslash mumkin. Gazetaning muayyan bir sonida faqat xabar yoki intervyularni o'qish o'quvchini zeriktirib qo'yishi mumkin. Janrlar gazeta, jurnal, tele va radiokanalda materiallarni, ko'rsatuvlarni xilma-xil shaklda taqdim etish imkoniyatini beradi.

Filologiya fanlari nomzodi N. Toshpo'latova "Jurnalistika janrlari jamiyatda sodir bo'lgan ijtimoiy, siyosiy, madaniy, ma'naviy va boshqa sohalarga taalluqli hodisalarni janr xususiyatlaridan kelib chiqib ochib berishga qaratilgan,” deb hisoblaydi.

Kuzatishlarimiz asosida zamonaviy jurnalistika janrlari bugungi kunda yaxlit va rivojlangan tizim sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu tizimning o'ziga xos jihati shundaki, u bir tomondan, barqarorligi bilan, ikkinchi tomondan harakatchanligi bilan ajralib turadi, chunki axborot asri jurnalistikasi turli bosqichda rivojlanish jarayonlarini boshdan kechirmoqda. Boshqa bir o'zbek media sohasi mutaxassisi, tadqiqotchi A.Dadaxonov esa "An'anaviy jurnalistikada janrlar transformatsiyasi yuz bermoqda. Jurnalistlar faoliyatida ham universallashuv, ham ixtisoslashuv jarayonlari kuzatilmoqda" degan fikrni ilgari suradi. Chindan ham shunday. Raqamlashuv va texnokratik omillar ta'siri natijasida jurnalistik asarga nisbatan jurnalist va auditoriya munosabati o'zgardi. Ba'zilar janr tushunchasini butunlay absurd deb hisoblasa, professional jurnalist uchun u abadiy saqlanuvchi kategoriyadir.

XX asrda janrlarning o'zaro ta'siri va modifikatsiyasining intensiv jarayoni sodir bo'ldi va bu jarayon hozirgacha davom etmoqda. Shu o'rinda "modifikatsiya" atamasiga ta'rif berib ketsak. Modifikatsiya (lotincha "modification" — o'zgarish), biror narsaning o'zgarishi, o'zgartirish, yangi xossalarning paydo bo'lishi, degan ma'noni anglatadi. Ushbu tushuncha bilan deyarli bir ma'noni ifodaluvchi "transformatsiya" iborasi ham quloqqa chalinadi. Farq shundaki, transformatsiya xususan, janrlar transformatsiyasi "bir shakldan boshqa bir shaklga ko'chish" ma'nosini ifodalaydi. Masalan, biror janr an'anaviy (bosma) formatdan raqamli (onlayn) formatga o'tganidagi o'zgarishi nazarda tutiladi. Gazetada chop etilgan an'anaviy xabar, onlayn nashrga ko'chirilganda multimediaviy storitelling yoki vizual storitelling janriga aylanishi mumkin. Shuningdek, tahliliy maqola – longridga, klassik ocherk – storitelling janriga o'zgaradi. Janrlar modifikatsiyalanganda esa jarayonlar bitta muhitda sodir bo'ladi. Janrlar bir-biriga moslashadi yoki aralashib ketadi. Aytmoqchimizki, muallif bitta yaxlit janrda boshqa bir janr elementlarini ham mahorat bilan qo'llaydi.

Jahon jurnalistikasida janrlar xususida yangi fikrlarning paydo bo'lishi tabiiy hodisadir. Chunki yangi fikrlar bu tushunchaning qotib qolgan atama emasligini ko'rsatadi, qolaversa, nazariyalarning rivojlanishi barobarida janr tushunchasi ham o'zgarib, rivojlanib, boyib boradi.

O'tgan asrning 90-yillarida janrlar tizimiga yangicha yondashuv va konsepsiyalar yuzaga keldi. Turli xil mezonlar metodologik asos sifatida qabul qilinib, xususan, axborotni yig'ish va uni qayta ishlash metodiga asosan janrlar guruhlarga ajratildi: "reportyorlik jurnalistikasi", "surishtiruv jurnalistikasi", "sharhlash jurnalistikasi" va boshqalar. Nazariyotchi va amaliyotchi olim M.Kimning ta'kidlashicha, "jurnalistikada biror soha yoki yo'nalish ham ijodkorning ixtisoslashuvi uchun asos sifatida xizmat qilishi mumkin: "siyosiy jurnalistika", "biznes jurnalistikasi", "bolalar jurnalistikasi", "ayollar jurnalistikasi" va boshqalar". Nazarimizda, janrlarning bu taxlit guruhlarga ajratilishiga jurnalistning ixtisoslashuvi nuqtai nazardan yondashilgan.

Ijodkorning qaysi janrda yozishi o'z ixtiyorida. U janrning imkoniyatlarini kengaytirishi, boyitishi, yangi shakllarni kashf etishi mumkin. Janr imkoniyatlaridan kelib chiqib, ulardan unumli foydalanish muallifga bog'liq.

Endi bevosita tadqiqot mavzusiga qaytsak. Dialogik janrlarning paydo bo'lishiga sobiq ittifoqdagi siyosiy o'zgarishlar turtki bergan edi. Gazetalar hukmron mafkura targ'ibot va tashviqotga xizmat qilgan janrlar orqali (maqola, portret ocherki kabi) jamoatchilikka ilg'or mehnatkashlar haqidagi maqolalarni

berish bilan cheklanardi. Bu esa, jurnalistikada faqat monologik janrlar tizimi shakllanishiga xizmat qildi, xolos. Davlatning yetakchi ijtimoiy-siyosiy nashrlari mafkuraviy buyruqlarga bo'ysunib, partiya qarorlarni so'zsiz ado etardi. XX asrning 90-yillariga kelib yagona mafkura plyuralizm g'oyalari bilan almashdi (3-shaklga qarang).

1-shakl. Dialogik janrlarning kelib chiqishiga turtki bergan omillar

Shu bois, jurnalistikadagi janrlar tizimida monologik janrlar o'rnini davrning dolzarb muammolari muhokamasiga qaratilgan intervyu, suhbat, so'rovnom, "qaynoq qo'ng'iroqlar", munozara kabi dialogik janrlar egallay boshladi. Janrlar tizimidagi transformatsiya jarayonlari jurnalistlarning ijodiy faoliyatiga ham ta'sir etmay qolmadi. Kerakli axborotni topib uni tezlik bilan nashrga tayyorlab berishda kuchli raqobat muhiti yuzaga kelgan bir sharoitda jurnalistlar ko'proq axboriy janrlarga murojaat qila boshladi. Tele-radiojurnalistlar faoliyati bilan qiyoslaganda, ma'lumotni tezkorlik bilan yetkazishda gazetachilar ancha orqada qoldi. Shuning uchun ular yangiliklarni eksklyuziv yangilik shaklida yoki sharh janrida uzatishga o'tishdi.

Dialogik janrlar zamonaviy jurnalistikaning janr xilma-xilligida muhim o'rin tutadi. Dialogik janrlarga intervyu, dialog, suhbat (polilog) kiradi. Ularning umumiy maqsadi va o'ziga xos tasvirlash predmeti mavjud: bu janrlar yordamida jurnalistlar nafaqat voqealar haqida, balki bu voqealar borasida odamlarning fikrlarini ham beradilar.

"Ilgari **dialog** intervyuning bir turi hisoblangan", deydi tadqiqotchi Gurevich. Biroq asta-sekin sayqallanib, mustaqil janrga aylandi. Tadqiqotchi intervyu bilan dialogning asosiy farqini ishtirokchilar sonida ko'radi.

Undan farqli o'laroq, G.Lazutina va S.Raspopova dialogik janrlarga tamoman boshqacha nazardan qaraydilar. Ular dialogik janrlarga xos xususiyatlarni kengaytirib, ularning tasnifini keltirib, ularni maxsus interaktiv (janrlar) guruhga ajratdilar.

Dialogik janrlarga doir tadqiqotchilar fikrlari o'xshash, biroq juda kamsonli izlanuvchilar bu janrlarga xos umumiy xususiyatlarni tadqiq qilgan. Shu bois hozircha mazkur janrlar turkumining nazariy asoslari unchalik mustahkam emas. Biroq ilmda ushbu mavzu haqida turli xil gipotezalar shakllangan. Jumladan, tadqiqotchi Y.Chaykin "Gazeta janrlarining dialogik va monologik xususiyatlari" nomli maqolasida shunday yozadi: "dialog va monolog nutq shakllari bo'lib, og'zaki-badiiy tasvirning o'ziga xos bo'g'inini tashkil qiladi". Dialogik nutq monologik nutqqa nisbatan tarixiy jihatdan birlamchi bo'lib, nutqiy faoliyatning o'ziga xos markazini tashkil etadi. Dialog nutq madaniyati sohasiga kiradi, dialogda suhbatdoshga nisbatan sezgirlik, fikriy moslashuvchanlik, shuningdek, gapirish va tinglash odobi talab qilinadi.

Dialogik janrlarning nazariy asoslariga doir ilmiy farazlar, asosan, MDH davlatlari olimlari A. Tertichniy, L.Duskaeva, S.Gurevich, M.Kim, S. Raspopova, G.Lazutinin ilmiy izlanishlarida ko'proq uchraydi. S. Gurevich "Gazeta vchera, segodnya, zavtra" nomli o'quv qo'llanmasida yozishicha, intervyu, dialog, suhbat (polilog) janrlari publitsistikaning dialogik janrlar guruhini tashkil qiladi.

Agar S.Gurevich tasniflagan dialogik janrlarni televideniyeidagi janrlar bilan solishtirsak, intervyu an'anaviy intervyu janriga, dialog suhbat janriga, polilog esa tok-shou, davra suhbat, munozara janriga mos kelishini ko'ramiz. Olib borgan izlanishlarimiz shuni ko'rsatadiki, dialogik janrlar turkumi barcha

ommaviy axborot vositalarida uchraydi va o'zida yuqori kommunikativlik, interaktivlik, modifikatsion xususiyatlarni namoyon qiladi.

Dialogik janrlar turkumining o'ziga xos xususiyatlari nimalarda ko'rinadi? Intervyu janriga xos bo'lgan tomonlarning ishtiroki, axborot va fikr almashishdan tashqari yana qanday funksiyalarni bajaradi degan savolga aniq javob tariqasida dialogik janrlarga xos bo'lgan xususiyatlarni quyidagicha tasnifladik (4-shaklga qarang):

2-shakl. Dialogik janrlar guruhiga xos xususiyatlar.

Shundan kelib chiqib dialogik janrlarga quyidagicha ta'rif beramiz: sodir bo'lgan ijtimoiy dolzarb voqelikni ikki yoki undan ortiq kishining (qahramon, respondent) ishtiroki, savol-javobi, fikri-mulohazasi, bahs-munozarasi asosida yoritishga dialogik janrlar deb aytiladi.

Olimlar yuqorida keltirgan nazariy qarashlarga tayanib va o'rganayotgan obyektimizdan mavjud hodisalarni tahmin qilish asnosida dialogik janrlar turkumini intervyu, suhbat, tok-shou, teledibatga ajratdik.

Intervyu deganda jamiyatda o'z sohasinig ustasi bo'lgan mashhur shaxslar bilan suhbatlashish, ularning biror mavzuga doir mulohazalarini jamoatchilikka yetkazishni tushunamiz. Intervyu ayni paytda axborot olish usuli hamdir. Tadqiqotchi I.V.Ivanova intervyu janrining asosiy belgilari sifatida quyidagilarni ko'rsatadi:

- ommaviy axborot vositalari uchun tayyorlangan suhbatning muayyan maqsadga yo'naltirilgani;
- suhbatning ommaviy xarakter kasb etishi;
- jurnalist suhbatlashayotgan kishi jamoatchilik uchun qiziqarli shaxs bo'lishi;
- bevosita suhbatdosh bilan jonli muloqot;
- savol-javob shaklidagi kompleks;
- ikki adreslilik – dialogning nafaqat o'zaro muloqotda bo'lgan ikki kishi, balki gazetxon, tomoshabin, tinglovchi uchun mo'ljallanganligi.

NATIJA VA MUHOKAMA

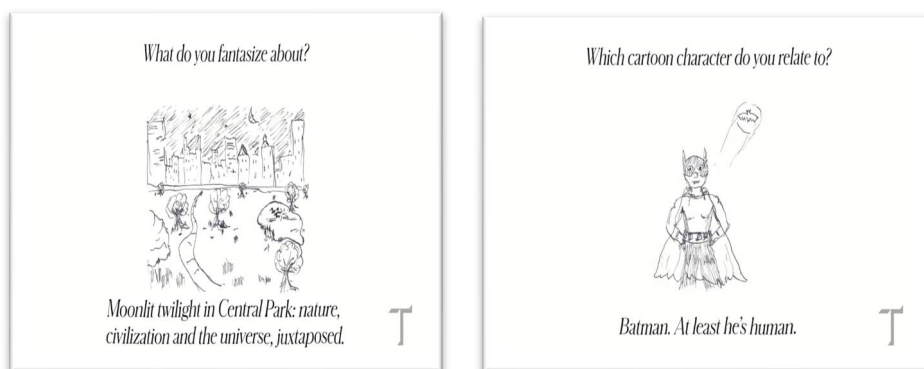
Zamonaviy jurnalistikada eng ko'p murojaat etiladigan janr intervyudir. Hozirgi sharoitda jurnalistlarning shuningdek, axborot iste'molchilarining tezkor axborotga ehtiyoji intervyu turlarining rivojlanishiga sabab bo'ldi. Jurnalistika amaliyotida ayni paytda intervyuning intervyu lavha, virtual intervyu hamda illyustrativ turlari ham paydo bo'lgan. Aynan shu turlarda janrlarning o'zaro ta'siri, modifikatsiyasini kuzatish mumkin.

Masalan, intervyu – lavhada muallif respondentdan olgan ma'lumot va suhbatdoshining fikri bilan cheklanib qolmaydi, balki uning hayoti, fel-atvori, yutuqlari aks etgan xotiralaridan jonli lavhalarni keltiradi. Intervyu janrida reportaj unsurlarining namoyon bo'lishida ham uning moslashuvchan janr ekanini kuzatish mumkin. Bu janrda voqea-hodisa yoki qahramon bilan bog'liq jarayonlar erkin, ifodali, yorqin hissiyotlar, taqqoslash va boshqa majoziy unsurlar orqali yoritiladi. Shu bilan birga, ma'lumotlarning uzatilishida va odamlar fikrlarini bayon etishda aniqlikni talab qilinadi.

Virtual intervyu janridagi teledasturlar pandemiya sharoitida ko'paydi. Darhaqiqat, axborot kommunikasiya texnologiyalar rivojlangani bois, endi suhbatdoshni studiyaga taklif qilib u bilan soatlab gaplashishga ehtiyoj qolmadi. Zamonaviy shaxsiy ekran vositalari uzoq masofadan turib ham sun'iy yo'ldosh orqali jurnalist bilan aloqa o'rnatish, ma'lumot berish imkonini tug'dirdi.

Bunday dialoglar vaqt va mablag'ni tejash maqsadida o'tkaziladi, zero, global kompyuter tarmog'i yordamida jurnalist istalgan odam bilan istalgan masofada bog'lanishi mumkin. Xorijlik jurnalistlar Sofiya Shevarnadze, Larri King, Vladimir Pozner, Konstantin Eggert, Sarvar Usmon o'z ko'rsatuvlari qahramonlari bilan sun'iy yo'ldosh (sattelite) orqali shaxsiy ekran vositalari (personal screen) yordamida masofadan turib muloqot qiladilar. Bu esa axborot olishning yangi zamonaviy usuli paydo bo'lganini ko'rsatadi.

Illyustrativ intervyu. Bugunga kelib axborotni faqat matn va tasvir shaklida uzatish usullari ancha eskirgan. Chunki multimedia, infografika, podkast formatida foydalanuvchilar o'zlariga kerakli axborotni tezda olishlari mumkin. Hatto intervyularda ham ana shunday axborot uzatish texnologiyalari paydo bo'ldiki, respondentlar o'z qo'li bilan chizgan illyustratsiyalar (rasmlar) yordamida hayotiy voqealarni bayon etishi mumkin. Illyustratsiyali intervyu loyihasi 2017-yil "Nyu-York Tayms" gazetasi sosiologlari tomonidan ishlab chiqilgan. Intervyuning o'ziga xosligi qahramonlarning hayot tarzini juda qisqa, ko'ngilochar tarzda tasvirlashda ko'rinadi ("1-rasmga qarang").

1-rasm. Illyustratsiyali intervyu.

So'ngi yillarda O'zbekiston televideniyesida dialogik janrlar guruhiga mansub janrlardagi ko'rsatuvlar tez-tez namoyish etilmoqda. Ulardan foydalanish aholining televideniye qiziqishi va ishonchi ortishiga xizmat qiladi. Bugungi tomoshabinni, tinglovchini zerikarli suhbatlar bilan ushlab turishning iloji yo'q. Jonli efirdagi jonli muloqotgina unda jamiyat hayotidagi Yangiliklarga qiziqish uyg'ota oladi.

XULOSA

Xulosa sifatida aytish joizki, dialogik janrlar turkumi intervyu janridan ko'ra vazifasidan ko'proq va kengroq vazifalarni bajaradi. Jamiyatda dialogik muhitning paydo bo'lishi, zamonaviy texnologiyalar, auditoriya bilan tezkor aloqa kanallari ko'paygani bois, axborot manbaidan olingan ma'lumotlar o'zgacha ahamiyat kasb etdi. Shu bois, janrlar tizimidan dialogik janrlar alohida turkum sifatida ajralib chiqdi. Avvalo intervyu, keyin suhbat, davra suhbat, bahs, munozara, tok-shou, debat singari dialogik janrlar axborot olish yoki yetkazishdan tashqari, jamiyatdagi muammolarga, yechim topishga, pirovardida demokratik tamoyillar asosida jamiyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Tertychniy A. A. Zhanry periodicheskoy pechati. — M.: Aspekt Press. — S. 78.
2. Kolesnichenko A.V. Nastol'naya kniga zhurnalista. - M.: Aspekt Press, 2013. Dato obrasheniya: 2021. [Elektronnyy resurs]// dedovkgu.narod.ru URL: <https://dedovkgu.narod.ru/bib/kolesnichenko1.htm> (Dato obrasheniya: 23.09.2021).
3. Toshpo'latova N. Tahliliy jurnalistika. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2019. — B.23.

4. Dadaxonov A. Avtomatlashgan jurnalistika: soha ta'limi va amaliyotining kelajagi "O'zbekistonda xorijiy tillar" ilmiy-metodik elektron jurnal journal.fledu.uz № 6/2019.
5. Populyarnyy entsiklopedicheskiy slovar'. Moskva. Nauchnaya izd-vo. "Bol'shaya Rossiyskaya entsiklopediya", 2002. – Str. 828.
6. Kim M.N. Stanovlenie i razvitie zhanya zhurnalistskogo rassledovaniya. (1.1. Sistema zhurnalistskikh zhanrov) elektron manba: Glava I. Stanovlenie i razvitie zhanya zhurnalistskogo rassledovaniya (studfile.net) Murazhat vaqti: 22.01.2023.
7. Kim M.N., Pak E.M. Zhanry pechatnykh i elektronnykh SMI. Uchebnik dlya vuzov. – S. 11.
8. Chaykin Yu. Dialogichnost' i monologichnost' gazetykh zhanrov. Dialogichnost' i monologichnost' gazetykh zhanrov (Yuriy Chaykin) / Proza.ru (proza.ru) <https://proza.ru/2014/11/06/1688?> (Dato obrasheniya: 12.02.2019).
9. Shcherba L.V. Vostochnolyuzhitskoye narechiye. SPb., 1915, t.4, s.3.
10. Gurevich. Gazeta, vchera, segodnya, zavtra. Uchebnoye posobiye dlya vuzov. M.: Aspekt Press, 2004. – S. 202-206.
11. Ivanova I. Zhany interv'yu: formy bytovaniya i yazykovye osobennosti: avtoreferat dis... kand. filol. nauk. Astrakhan', 2009. – S. 9-10.
12. Hughes, Helen M. 1981. News and the Human Interest Story (Reprint, originally published by University of Chicago Press in 1940). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 1

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000